

Найбільш дискусійним у теорії є визначення безпосереднього об'єкта. Більшість науковців погоджуються, що ним є нормальна службова діяльність конкретної службової особи в конкретній ланці апарату управління, а також авторитет того органу, яку вона представляє [2, с. 88].

Специфіка безпосереднього об'єкта цього злочину полягає у порушенні принципу безкорисливості (продажності) службової діяльності. Одержуючи неправомірну вигоду, службова особа підміняє публічний інтерес приватним, перетворюючи свої повноваження на предмет торгу. Важливо теоретично розмежовувати об'єкт (суспільні відносини) та предмет (неправомірна вигода). Предмет є матеріальним або нематеріальним виразом корупційного інтересу, тоді як об'єкт – це соціальна цінність, яка руйнується внаслідок діяння.

Окрему увагу слід приділити додатковому факультативному об'єкту. У випадку кваліфікованих складів злочину, наприклад, якщо прийняття пропозиції поєднується з вимаганням (ч. 3 ст. 368 КК України), шкода завдається не лише інтересам служби, але й правам та законним інтересам громадян (власності, психічній недоторканності тощо). У таких випадках права особи стають додатковим об'єктом охорони, що підвищує суспільну небезпеку діяння.

Теоретичний аналіз об'єкта кримінального правопорушення, передбаченого ст. 368 КК України, свідчить про його складну структуру. Родовий та видовий об'єкти вказують на приналежність діяння до злочинів проти основ державного управління, підкреслюючи загрозу для всього апарату влади. Безпосередній об'єкт конкретизує цю небезпеку, вказуючи на деформацію професійної правосвідомості та порушення принципів чесності у діяльності конкретного посадовця. Чітке доктринальне розуміння цих аспектів є необхідним для удосконалення правозастосовної практики.

1. Дудоров О. О., Каменський Д. В. Кримінально-правова характеристика неправомірної вигоди: аналіз законодавства та судової практики. Юридичний науковий електронний журнал. 2020. № 2. С. 34–38. URL: http://www.lsej.org.ua/2_2020/9.pdf (дата звернення: 10.02.2026).

2. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05 квіт. 2001 р. № 2341-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25–26. Ст. 131.

3. Навроцький В. О. Проблеми кримінально-правової кваліфікації : навч. посіб. Київ: Юрінком Інтер, 2009. 540 с.

4. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / за ред. М. І. Мельника, М. І. Хавронюка. 11-ге вид., переробл. та допов. Київ : Дакор, 2019. 1384 с.

Тетяна БОРИСЕНКО

ад'юнкт кафедри
кримінального права та кримінології
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ
(м. Дніпро, Україна)

ПРОТИДІЯ НЕЗАКОННОМУ ВИКОРИСТАННЮ ГУМАНІТАРНОЇ ДОПОМОГИ

Починаючи з 24 лютого 2022 року Україна протистоїть збройній агресії з боку російської федерації.

У зв'язку з цим, із 05 години 30 хвилин 24 лютого 2022 року в нашій країні введено воєнний стан, який неодноразово продовжений згідно з Указами Президента України № 133/2022 від 14.03.2022, № 259/2022 від 18.04.2022, № 341/2022 від 17.05.2022, № 573/2022 від 12.08.2022, № 757/2022 від 07.11.2022, № 58/2023 від 06.02.2023, № 254/2023 від 01.05.2023, № 451/2023 від 26.07.2023, № 734/2023 від 06.11.2023, № 49/2024 від 05.02.2024, № 271/2024 від 06.05.2024, № 469/2024 23.07.2024, № 740/2024 від 28.10.2024, № 26/2025 від 14.01.2025, № 235/2025 від 15.04.2025, № 478/2025 від 14.07.2025, № 793/2025 від 20.10.2025 та № 40/2026 від 12.01.2026 з 05 годин 30 хвилин 3 лютого 2026 року строком на 90 діб[6].

Після початку повномасштабного вторгнення чимало людей втратили свій дім, інше майно та змушенні тікати в більш безпечне місце, вони як ніхто потребують матеріальної підтримки (забезпечення житлом, одягом, продуктами харчування, медикаментами тощо). Українських військових, які боронять нашу землю, необхідно забезпечувати додатковою

військовою амуніцією, транспортними засобами та іншим для підтримання обороноздатності країни. Така допомога надається, як усередині країни, так і надходить з-за кордону, проте остання не завжди доходить до тих, хто її потребує (набувачів).

В Україні після повномасштабного вторгнення стали поширеними випадки продажу гуманітарної допомоги. Це призвело до обурення в суспільстві і необхідності законодавчого регулювання.

24 березня 2022 року прийнято Закон України № 2155-IX «Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо відповідальності за незаконне використання гуманітарної допомоги», що набув чинності 03 квітня 2022 року. Законом № 2155-IX Кримінальний кодекс України доповнено статтею 201-2 «Незаконне використання з метою отримання прибутку гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги»[7].

Згідно статистичних даних офісу генерального прокурора, за ст. 201-2 КК України у 2022 році зареєстровано 384 кримінальних провадження, з яких: повідомлено про підозру у 58 провадженнях, спрямовано до суду – 25 проваджень. За 2023 рік зареєстровано 189 проваджень, з них: повідомлено про підозру у 36 провадженнях, спрямовано до суду – 25 проваджень. За 2024 рік зареєстровано 107 проваджень, з них: повідомлено про підозру у 26 провадженнях, спрямовано до суду – 12 проваджень. За 2025 рік зареєстровано 95 кримінальних проваджень, з них: повідомлено про підозру у 24 провадженнях, спрямовано до суду – 16 проваджень[2].

За даними Єдиного державного реєстру судових рішень у 2022-2025 роках судом винесено 63 вироки за ч. 3 ст. 201-2 КК України, з яких лише 2 виправдувальні[1].

Кримінальна відповідальність за ст. 201-2 КК України настає за продаж товарів (предметів) гуманітарної допомоги або використання благодійних пожертв, безоплатної допомоги або укладання інших правочинів щодо розпорядження таким майном, з метою отримання прибутку, вчинені у значному розмірі. На даний час дії кваліфікуються за ч. 3 ст. 201-2 КК, як вчинені під час воєнного стану [3].

Для зменшення випадків незаконного використання гуманітарної допомоги необхідно, щоб цей процес контролювався на державному рівні, починаючи з моменту отримання такої допомоги, перетину через державний кордон, розвантаження, зберігання та надання її набувачам.

Музичук О.М. пропонує такі шляхи: вдосконалення порядку отримання, надання, оформлення, розподілу й контролю за цільовим використанням гуманітарної допомоги, а саме: детальний аналіз потреб населення в гуманітарній допомозі, врахування особливостей конкретного регіону, популяризація в суспільстві високих зразків поведінки конкретних осіб-отримувачів гуманітарної допомоги, розробка та впровадження в контрольно-наглядову діяльність органів державної влади цифрових технологій, електронних баз даних, програмного забезпечення[4].

На сьогодні процес обліку гуманітарної допомоги врегульований на законодавчому рівні.

Відповідно до Порядку пропуску та обліку гуманітарної допомоги в умовах воєнного стану, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 5 вересня 2023 р. № 953, формування та подання декларації про перелік товарів, що визнаються гуманітарною допомогою, здійснюється в електронній формі через єдиний державний інформаційний веб-портал «Єдине вікно для міжнародної торгівлі» або через автоматизовану систему реєстрації гуманітарної допомоги або в паперовій формі безпосередньо в пункті пропуску через державний кордон України[5].

За результатами внесення в автоматизовану систему гуманітарної допомоги інформації про перелік товарів, що визнаються гуманітарною допомогою, такому переліку товарів автоматично присвоюється унікальний код гуманітарної допомоги[5].

Автоматизована система реєстрації гуманітарної допомоги забезпечує прозорість та ефективність управління гуманітарною допомогою в Україні, спрощує процес ввезення, обліку та контролю допомоги, сприяє швидкому проходженню митного контролю та гарантує цільове використання ресурсів.

Станом на 2026 рік кримінальна відповідальність за ст. 201-2 КК України настає у разі, якщо вартість гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги становить 582 тисяч 400 гривень.

В умовах сьогодення ст. 201-2 КК України виконує важливу роль в регулюванні нових суспільних відносин, щоб кожен, хто незаконно використовує гуманітарну допомогу, яка є життєво необхідною для внутрішньо переміщених осіб, для військових та інших, хто

страждає від війни, поніс за це справедливу відповідальність.

Для протидії незаконному використанню гуманітарної допомоги є необхідним внесення змін до статті 201-2 КК України, а саме, щодо зменшення мінімальної межі для притягнення до кримінальної відповідальності (вчинення у значному розмірі – 582 тисяч 400 гривень) та зазначення такого ж розміру як для кримінальних правопорушень проти власності – 3328 гривень. До того ж, Кодекс України про адміністративні правопорушення доцільно доповнити новою статтею, що передбачала б відповідальність за незаконне використання гуманітарної допомоги та благодійних пожертв, вартість яких не перевищує двох неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (станом на 2026 рік – 3328 гривень).

1. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL : <https://reyestr.court.gov.ua>.
2. Єдиний звіт про кримінальні правопорушення по державі за 2022-2025 роки. URL : <https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-zareyestrovani-kriminalni-pravoporushennya-ta-rezultati-yih-dosudovogo-rozsliduvannya-2>.
3. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 року № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#n3920>.
4. Музичук О. М. Адміністративно-правове регулювання гуманітарної допомоги в умовах воєнного стану. Вісник ЛННІ ім. Е. О. Дідоренка. 2023. Вип. 3 (103). с. 75.
5. Порядок пропуску та обліку гуманітарної допомоги в умовах воєнного стану//Постанова Кабінету Міністрів України від 5 вересня 2023 р. № 953. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/953-2023-%D0%BF#Text>.
6. Про введення воєнного стану в Україні//Указ Президента України № 64/2022 від 24 лютого 2022 року. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#Text>.
7. Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо відповідальності за незаконне використання гуманітарної допомоги//Закон України від 24 березня 2022 року № 2155-IX. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2155-20#Text>.

Юрій ГАРКУША

ад'юнкт кафедри
кримінального права та кримінології
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ
(м. Дніпро, Україна)

НАПРЯМИ РЕФОРМУВАННЯ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ У СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ТА ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ

Кримінально-правова політика України у сфері забезпечення національної безпеки та діяльності органів державної влади у чинному КК України реалізується шляхом встановлення кримінальної відповідальності за відповідні суспільно небезпечні діяння у наступних розділах Особливої частини: розділ I «Кримінальні правопорушення проти основ національної безпеки України», розділ XIV «Кримінальні правопорушення у сфері охорони державної таємниці, недоторканності державних кордонів, забезпечення призову та мобілізації», розділ XV «Кримінальні правопорушення проти авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян та кримінальні правопорушення проти журналістів», розділ XVII «Кримінальні правопорушення у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг» [1].

У проєкті КК України, розробленому робочою групою з питань розвитку кримінального права (утворена на підставі указу Президента України від 07 серпня 2019 р. № 584/2019 [2]), пропонуються напрями реформування кримінально-правової політики України у сфері забезпечення національної безпеки та діяльності органів державної влади. Зокрема, пропонується передбачити у книзі дев'ятій «Кримінальні правопорушення проти держави та національної безпеки України» Спеціальної частини проєкту КК України такі розділи: розділ 9.1 «Злочини проти національної безпеки України», розділ 9.2 «Кримінальні правопорушення проти режиму таємниці інформації, що належить державі», розділ 9.3 «Кримінальні правопорушення проти порядку перетинання державного кордону України та міграційного режиму», розділ 9.4 «Кримінальні правопорушення проти порядку публічної служби», розділ 9.5 «Кримінальні правопорушення проти доброчесності у публічній сфері»,